

PREMIUM

© Carlo ter Ellen DTCT

Ellen Deckwitz: ‘De Twentse stilte, daar word ik helemaal blij van’

AMSTERDAM/BORNE - Alsof een zak met knickers uit elkaar scheurt, zo tuimelen haar plannen en ideeën over tafel. Toch zegt Ellen Deckwitz (35) dat het niet zo hysterisch druk is als de afgelopen maanden. „Een half jaar heb ik gedoceerd op de universiteit van Groningen. Elke week hoorcollege en werkcollege.”

Theo Hakkert 25-02-18, 10:01

Over poëzie, uiteraard. Want poëzie is Ellen Deckwitz en Ellen Deckwitz is poëzie. En de poëzie zwijgt nooit. Vervolgens kwam de Poëzieweek, die voor haar een maand duurde, met lessen op verschillende scholen. „En in juni ga ik een week naar Buenos Aires - enig! Het schijnt dat mijn morbide werk vrij goed aansluit bij de Argentijnse smaak.”

‘Ik drink geen alcohol’

Ze vertelt het tussen twee slokjes cola light door. „Ik drink geen alcohol, dus dit is mijn bier.” Thee had ook gekund. „Maar op een gegeven moment dronk ik zo veel thee dat ik er hartkloppingen van kreeg. In groene thee schijnt veel meer theïne te zitten dan in bijvoorbeeld zwarte. En groene, ach...” Ze zucht diep. „Zó lekker.”

Vóór Argentinië reist Ellen Deckwitz nog naar Indonesië, waar een deel van haar roots ligt. „Mijn lieve terror-oma komt daar vandaan, mijn chronisch woedende oma.” Mooi, hoe ze dit vertelt met een grote glimlach.

Ze was al langer van plan een poëziebundel aan de verdwijnende generatie van haar grootmoeder te wijden. Sterker nog, eigenlijk is de bundel klaar. „Ware het niet dat ik nog nooit in Indonesië ben geweest, en nu vind dat ik er moet zijn geweest. Indonesië ken ik hoofdzakelijk uit de verhalen van mijn grootmoeder. Een groot huis, vertelde ze, met een bos erachter. Ik stelde mij daar dan een eikenbos bij voor. Ik heb een geheel vereuropeeste

voorstelling van Indië. Ze hadden een koksjongen, zei ze. Dat was natuurlijk een inlander - dit woord mag je niet de krant gebruiken - maar ik stelde me daar een roodharige jongen met bolle wangen bij voor. Ik moet, kortom, de sfeer daar proeven. Graven bezoeken ook. Er ligt toch een behoorlijk kerkhof aan voorouders daar.”

Ga je je bestaande gedichten daarna bewerken?

„Ik streep door wat niet klopt, denk ik, en vervang het. Ik laat allebei zien. De poëtische vorm is hiervoor zeer geschikt. Bij poëzie klets je om de zaken heen, zodat hetgeen waar je omheen kletst oplicht. Het werkt fluorescerend. Het benoemen van het meest pijnlijke is poëzie bij uitstek. Deze bundel is heel urgent voor mij. Dat heeft ook te maken met de polarisatie in de samenleving. Wit-zwart is ook nu weer een heet thema. Mijn grootmoeder was bijzonder racistisch. Met als gevolg dat haar kinderen en kleinkinderen enorme koloniale schaamte hadden. We schaamden ons voor onze huidskleur. Daar valt veel over te zeggen. Ik wil kijken wat daar poëtisch nog ligt.”

De discussie over het gebruik van wit of blank zal jou als dichter bovenmate interesseren.

„Hier in Amsterdam wordt daar onder jonge schrijvers veel over gepraat. Ik vertel dan over mijn Indische roots. Als ik zeg dat ik blank ben, krijg ik een storm over me heen. Blank is een woord met een enorme connotatie. Blank is zelffeliciteit. Blank verwijst naar onschuld en naar ontkenning. Het is altijd beladen geweest, maar dat hebben we lang niet willen zien. Ik groeide op in de jaren 80 en 90, waarin we deden alsof we een heerlijke smeltkroes waren van multiculti, maar ondertussen broeide er van alles. Mijn Armeense vrienden werden toen geweigerd bij discotheken.”

Na de bundel schrijft ze verder aan een novelle, waarna Ellen Deckwitz dan eindelijk haar grote roman hoopt af te schrijven. Maar ook dat is de toekomst. Aanleiding voor dit gesprek is de voorstelling Olijven moet je leren lezen, gebaseerd op haar gelijknamige boek, uit 2016. De voorstelling heeft ze gemaakt samen met Corrie van Binsbergen. Eerder werkten zij samen in Dansen op een glazen plafond, met collega-schrijvers als Anne Vegter en Esther Gerritsen. „We doen een mix van voordrachten, stand-uppoëzie en college. Met muziek en videokunst, waarbij bijvoorbeeld gedichten op mijn lichaam worden geprojecteerd.” Op zaterdag 3 maart is Olijven moet je leren lezen in De Kleine Willem, in Enschede.

De toon van je boek, een cursus hoe te genieten van poëzie, is gericht op jonge mensen.

„Absoluut, maar het is ook voor ouderen. Veel mensen zijn op de middelbare school bang gemaakt voor poëzie. De generatie van mijn moeder - zij is van 1952 - moest Achterberg analyseren tot op de jambe of alexandrijn, of in welke ellendige versvorm die man ook schreef. Dan weet je meteen een mooie schedelbasisfractuur te veroorzaken bij de eventuele poëziefielde. Ik wilde laten zien dat het ook anders kan.”

Ze behandelt vragen als ‘Moeten we poëzie leuk vinden?’ en ‘Waarom rijmen er tegenwoordig zo weinig gedichten?’, aan de hand van haar favoriete gedichten en verwijzingen naar popliedjes. Ook komt er een gezinsverpakking Durex voorbij. „Ik wilde jongeren een wereld laten zien waarin ze zich een beetje herkennen. Met termen als chillen met drank en drugs verwijs ik naar een zomerhit van twee jaar geleden.”

Ik kwam nogal stoned over, al gaf ik wel de goede antwoorden

Ellen Deckwitz

In haar boek schrijft ze dat wel een miljoen mensen gedichten schrijven, maar dat poëziebundels amper worden verkocht. Nederland kent Ellen Deckwitz dan ook vooral van televisie, zeker na haar optreden in *De slimste mens*. „Ik vond het leuk, maar ik zat in die periode in een medicatieovergang. Waardoor ik nogal stoned overkwam, al gaf ik wel de goede antwoorden. Ik voelde me mezelf niet. Daar ben ik achteraf wel verdrietig om.”

Reacties op televisieoptredens zijn gemengd, dat had ze al gehoord van schrijfster Hanna Bervoets, die had deelgenomen aan *Wie is De Mol?*. „Leg het naast je neer, zei ze. Er zullen altijd mensen gek reageren, niet om wat je zegt of doet, maar om het idee dat ze van je hebben. Je bent behalve een persoonlijkheid ook een idee dat ze niet kennen. Zo kon ik het naast me neerleggen. Ik kan soms heel somber zijn. We waren toen met nieuwe medicijnen aan het experimenteren. Ik heb nu een goede mix, ik ben nu heel gelukkig.”

Altijd gehad?

„Het zit in de familie: somberte, het is een ziekte. Het helpt ook niet dat mijn grootmoeder een kamptrauma had en het op haar kinderen en kleinkinderen overdroeg. Ja, het zit er in. Maar het is goed, anders was ik niet wie ik was.”

Olijven moet je leren lezen is ook de particuliere leesgeschiedenis van Ellen Deckwitz. Ze beschrijft hoe ze in de kille winter van 1997 terug naar huis fietste, in Borne, nadat ze de poëzie van de latere Nobelprijswinnaar Tomas Tranströmer had ontdekt. Ze schrijft: ‘Nog steeds gedeprimeerd en alleen, maar ervan overtuigd dat er hoop was. Omdat er te lezen viel. Omdat er poëzie bestond’.

Kijk maar naar social media. Alles is taal

Ellen Deckwitz (35)

Nu zegt ze: „Toen ik begon met het lezen van poëzie - ik was 15 - was het een totaal afgebakende wereld voor volwassenen. Het was alsof mijn referentiekader als jongere er niet toe deed. Dat wil ik omlaag halen. Juist omdat we nu, misschien nog wel sterker dan toen ik jong was, in een talig universum zitten. Kijk maar naar social media. Alles is taal. Nederlanders lezen voor hun werk 80 procent van de tijd. Kinderen gaan naar opleidingen waar dat ook van ze wordt verwacht. Je mag ze best met de neus op het feit drukken, dat je kritisch naar taal mag kijken en dat je best gevoelig mag zijn voor de meerlagigheid daarin.”

Puberteit

Poëzie heeft haar door de puberteit gesleept. „Poëzie troostte mij ook erg. De puberteit is een heel talige periode. Kijk maar naar de hoeveelheid woordgrappen als het gaat om seks. Je leert tegelijkertijd dat je niet alles kunt zeggen. Als kind kun je een flapuit zijn, maar daarna moet je juist leren onder leeftijdgenoten je mond te houden. Dat is een heel eenzame periode. Toen ben ik begonnen met het lezen van gedichten. Omdat ik daar woorden vond voor dingen waar een licht verbod op rustte, zoals verdrietig zijn zonder reden, iets wat elke puber heeft. Door regels als - van Vasalis - ‘Niet het snijden doet zo’n pijn, maar het afgesneden zijn’, vind je woorden voor wat je voelt. Met het verwoorden begint ook het verwerken. Je weet:

iemand anders heeft het ook gevoeld. Je bent dus niet alleen. Dat was voor mij zó'n meerwaarde."

Vergeleken met vrienden met kinderen heb ik tijd over

Ellen Deckwitz

De voorstelling, de reizen naar Java en Buenos Aires, de bundel, de novelle, de roman, haar columns in NRC en De Morgen: past niet bij het wellicht romantische idee dat een dichter in stilte en contemplatie aan zinnen schaaft en met witregels stoeit. Heeft ze nog wel tijd? „Ik heb één groot voordeel: ik heb geen kinderen. Vergeleken met vrienden met kinderen heb ik tijd over. Er zijn sowieso altijd wel momenten om te dichten.”

Ze pakt haar iPhone. „Mijn redding! Ik kan hier lopend op dichten. Ik zwem drie keer per week, ik loop naar het zwembad en dan zo” - ze doet het voor: „Tik tik tik. Nee, niet alleen aantekeningen, ook hele gedichten.”

Je komt regelmatig naar Borne.

„Elke maand een weekend naar paps en mams. Ook om rust te hebben. Ik woon in Amsterdam in een gehorig huis. En ik mis hier de geur van thuis. Hier zit je met fijnstof en in Twente heb je gierlucht. Die vind ik heel fijn.”

Haar grootste glimlach. „Fijn aan Twente vind ik ook dat het er diep zwart donker kan zijn 's nachts, en stil. Hier heb ik altijd lawaai. Ik houd erg van fietsen. Als schoolgaand kind in Borne fietste ik natuurlijk knetter veel. Dan was er absentie van gedoe om je heen. Geen leraren, geen gezeur, geen onverwacht mondeling. De Twentse stilte, daar word ik helemaal blij van.”

© Carlo ter Ellen DTCT